

Структура молекул: Приклад молекули води

Andriy Zhugayevych
azh@uninet.kiev.ua

22 жовтня 2004 р.

1 Підготовчі обчислення

Представлення групи, розклад представлень групи обертань та симетрія базисних функцій підсумовані в таблиці:

	e	c_2	σ_x	σ_y	0	1	2	3
A_1	1	1	1	1	1	1	$D_{z^2}, D_{x^2-y^2}$	$F_{z(x^2-y^2)}, F_{z^3}$
A_2	1	1	-1	-1	.	.	D_{xy}	F_{xyz}
B_1	1	-1	-1	1	.	1	P_x	$F_{x(y^2-z^2)}, F_{x^3}$
B_2	1	-1	1	-1	.	1	P_y	$F_{y(z^2-x^2)}, F_{y^3}$

Орбіти (напрямки підвищеної симетрії) разом з представленнями групи C_{2v} на них та їх стабілізаторами наведені в наступній таблиці:

	e	c_2	σ_x	σ_y		
z	1	1	1	1	A_1	C_{2v}
xz	2	0	0	2	$A_1 + B_1$	C_{sy}
yz	2	0	2	0	$A_1 + B_2$	C_{sx}

Розклад представлень групи C_{2v} на незвідні представлення стабілізаторів такий:

		e	c_2	σ_x	σ_y		A_1	A_2	B_1	B_2
C_{sx}	A'	1		1		$S; P_z, P_y$	1	.	.	1
	A''	1		-1		P_x	.	1	1	.
C_{sy}	A'	1			1	$S; P_z, P_x$	1	.	1	.
	A''	1			-1	P_y	.	1	.	1

Таблиця множення групи має вигляд:

	A_2	B_1	B_2
A_2	A_1	B_2	B_1
B_1		A_1	A_2
B_2			A_1

2 Молекула води H_2O

Координати атомів та їх положення

1	H	yz	0	$a \sin(\alpha/2)$	$a \cos(\alpha/2)$
2	H	yz	0	$-a \sin(\alpha/2)$	$a \cos(\alpha/2)$
3	O	z	0	0	0

де $a = r_{OH} = 0.957$ А, кут НОН дорівнює $\alpha = 104.5^\circ$. Елементи симетрії: $c_2[001]$, $\sigma_x = \sigma(\text{НОН})$, σ_y . Група симетрії C_{2v} ($mm2$). Елементарним фрагментом молекули є пара атомів ОН.

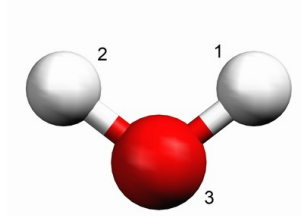

Рис. 1: Молекула води в площині yz

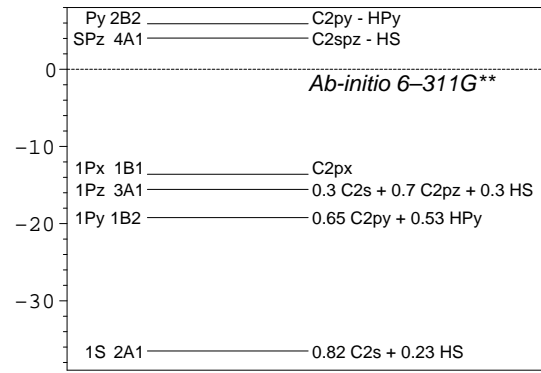

Рис. 2: Молекулярні орбіталі

2.1 Тензори фізичних величин

З розкладу групи обертань бачимо, що молекула води має дипольний момент направлений вздовж осі z .

Розклад представлень D_u^l такий же як і для D_g^l , якщо поміняти A_1 і A_2 та B_1 і B_2 місцями. Тому формально найнижчий порядок магнітного моменту квадрупольний, реально ж це означає, що магнітний момент молекули вони визначається спіном.

Момент інерції перетворюється через представлення $[V^2] = D^0 + D^2 = 3A_1 + A_2 + B_1 + B_2$, тому всі три компоненти I_{xx} , I_{yy} , I_{zz} різні, і обергальний спектр складний.

2.2 Електронна структура

Тип зв'язку полярний парний ковалентний насичений $O^- sp^3 + H^+ s$ з двома незв'язуючими електронними парами на атомі кисню. Координація деформована тетраедрична, кут $\alpha < \arccos(-1/3)$, що пояснюється моделлю чотирьох зарядів на сфері попарно різної величини. Незв'язуючі молекулярні орбіталі чітко проявляються в тетраедричній координації димера, а також в структурі води та льоду. Тому для адекватного опису електронної структури димера в методі ЛКАО необхідно враховувати ghost atoms на лінії водневого зв'язку.

Шукаємо молекулярні орбіталі в наближенні валентних електронів. Перший спосіб:

Os	Γ	$A_1 = D^0 \times A_1$
Op	Γ	$A_1 + B_1 + B_2 = D^1 \times A_1$
Os	Λ	$A_1 + B_2 = D^0 \times (A_1 + B_2)$

Отже, маємо три орбіталі A_1 складу $Os p_z + Hs$, дві орбіталі B_2 складу $Op_y + HP_y$, та одну незв'язуючу орбіталь B_1 Op_x , де Hs і HP_y – базисні функції представлень A_1 і B_2 , побудованих на атомних орбіталях Hs атомів водню. Неважко здогадатися, що з точністю до перекриття

$$Hs = \frac{1}{\sqrt{2}} (H_1s + H_2s), \quad HP_y = \frac{1}{\sqrt{2}} (H_1s - H_2s).$$

Заповнюємо псевдоорбітальні рівні: $1S$ A_1 , $1P_x$ B_1 , $1P_y$ B_2 , $1P_z$ A_1 , залишаються A_1 і B_2 змішаного типу. Останні, мабуть, будуть незаповнені, оскільки всього в системі 8 валентних електронів, а розрив по P -орбіталям видається малоюмовірним.

Щоб уточнити це і правильно розташувати рівні, скористаємось другим способом. Беремо дві гібризовані орбіталі $Os p^3 \pm Hs$ (точніше дві зв'язуючі і дві розрихляючі), розташовані в площині yz , що дасть $2(A_1 + B_2)$. Крім того беремо ще дві обособлені орбіталі $Os p^3$, розташовані в площині xz , що дасть $A_1 + B_1$. Першою піде зв'язуюча повносиметрична орбіталь $Os p_z + Hs$ $1S$ A_1 , далі також зв'язуюча орбіталь $Op_y + Hs$ $1P_y$ B_2 , незаповненими будуть, очевидно, розрихляючі $2SP_z$ A_1 , а далі $2P_y$ B_2 . Обособлені орбіталі перетинаються представленням A_1 з орбіталями атомів водню, тому третьою буде слабозв'язуюча орбіталь $Os p_z + Hs$ $1P_z$ A_1 . Нарешті, четвертою буде незв'язуюча орбіталь Op_x B_1 . Це саме та орбіталь, яка в оксидах з лінійною координацією атомів кисню скривлює ланки $-O-$ і робить дірки важкими.

Результат чисельного розрахунку вказаний на рис. 2.

2.3 Малі коливання

Класифікацію малих коливань проводимо на основі таблиці

О	$A_1 + B_1 + B_2 = V \times A_1$
Н	$2A_1 + A_2 + B_1 + 2B_2 = V \times (A_1 + B_2)$

Поступальний і обертальний рух описуються відповідно векторним $A_1(z) + B_1(x) + B_2(y)$ і аксіальним $A_2(\omega_z) + B_1(\omega_y) + B_2(\omega_x)$ представленнями. Віднімаючи їх, одержимо три коливних моди $2A_1 + B_2$. Чисельні розрахунки вказують на такий порядок коливних мод: A_1, A_1, B_2 .

Симетризовані зміщення такі:

	A_1	B_2
О	u_z	u_y
Н	$u_{1z} + u_{2z}, u_{1y} - u_{2y}$	$u_{1z} - u_{2z}, u_{1y} + u_{2y}$